

בנק ישראל
מחלקת המטבע

סקירה שנתית 2001

ירושלים, סיוון התשס"ב - מאי 2002

זכויות היוצרים בפרסום זה שמורות לבנק ישראל.
הרופה לצטט רשאי לעשות כן בתנאי שיציין את המקור.

מס' קטלוגי 3030102005/0

<http://www.bankisrael.gov.il>

סדר: יחידת ההוצאה לאור, בנק ישראל
הדפסה: דפוס איילון

בנק ישראל מחלקת המטבע

שנת 2002 התאפיינה בגידול מהיר של מחזור המטבע. ערך המטבע במחזור הסתכם ב- 31.12.01 בכ-16.9 מיליארדי ש"ח, לעומת 14.7 מיליארדים אשתקד - גידול של 15 אחוזים. גידולו המהיר של מחזור המטבע בשנים 2000 ו-2001 הוא יוצא דופן לעומת המגמה הרב-שנתית, והוא אף גבר בתחילת שנת 2002: בשלושת החודשים הראשונים של השנה גדל המחזור בכ-7 אחוזים. אחת הסיבות לגידול החרגי של המחזור היא, ככל הנראה, המצב הביטחוני, המביא להתפתחות תופעת "אגירה" של שטרות אצל תושבי ישראל ותושבי הרשות הפלסטינית, ולשימוש מוגבר במזומנים בסחר עם עסקים מהרשות הפלסטינית. ייתכן שגם הירידה המשמעותית של רמת האינפלציה בשנים 1999 עד 2001, אשר לוותה בירידת הריבית על פיקדונות לז"ק (פדיוס), תרמה לגידול היקף המזומנים שהציבור מחזיק.

השטרות בעריך של 100 ש"ח ו-200 ש"ח מהווים כ-63 אחוזים ממספר השטרות במחזור. את גידול חלקו של השטר בעריך 100 ש"ח בשנים האחרונות ניתן לייחס, בין היתר, להגדלת חלקו במכשירי הבנק האוטומטיים - הכלי העיקרי של הפצת מזומנים לציבור. שטרות בעריך של 200 ש"ח טרם הוכנסו למכשירי הבנק האוטומטיים; אלו מופצים באמצעות משיכות מעבר לדלפק בסניפי הבנקים, וגידול חלקם נובע, כנראה, מתופעת האגירה.

ערך המחזור של המעות לסוגיהן הסתכם בסוף 2001 ב-807 מיליוני ש"ח, כ-5 אחוזים מהמחזור הכולל. משקל המטבעות לפי עריכים במחזור נשאר יציב לאורך זמן. המעות בעריך 10 אג' היוו בסוף 2001 כ-51 אחוזים ממספר המעות במחזור, משום שבמטבע זה מרבית להשתמש כעודף בתשלום עבור נסיעות באוטובוסים בערים.

מספר המכשירים להפצת מזומנים בישראל (מכשירי בנק אוטומטיים - A.T.M) עמד בסוף 1999 על 209 לכל מיליון תושבים - הרבה פחות מהמקובל במדינות המפותחות (מדינות - G10). ביפן, למשל, מספר המכשירים למשיכת מזומנים הוא 1,143 למיליון תושבים. הסיבה למיעוט המכשירים בישראל היא העדר מכשירים למשיכת מזומנים מהסוג הקרוי cash dispenser - המתופעלים בדרך כלל על ידי בתי העסק שבאתריהם הם מוצבים, ותפעולם זול משמעותית מזה של מכשירי הבנק האוטומטיים המתופעלים על ידי הבנקים. סיבה נוספת היא העדר עמלה על משיכת מזומן ממכשיר בנק אוטומטי (למעט עמלת רישום השורה בחשבון), דבר שאינו ממריץ את הבנקים להרבות בהצבת מכונות למשיכת מזומנים. תמונה שונה מעט מתקבלת כשמשווים את מספר המכשירים למשיכת מזומנים לשטח (לקמ"ר): בישראל כ-58 מכשירים לקמ"ר - לעומת 2, 6 ו-20 בקנדה, שבסבדיה ובארה"ב, בהתאמה.

בדיקות אמפיריות מצביעות על מיתאם חיובי בין מספר המכונות למשיכת מזומנים לבין ערך המחזור לנפש, שגם הוא נמוך יחסית בישראל.

במהלך שנת 2001 הונפקו שלושה מטבעות זיכרון וסט מטבעות מיוחדים.

מטבעות הזיכרון הם:

♦ מטבע יום העצמאות התשס"א בנושא החינוך בישראל.

- ◆ המטבע התשיעי והאחרון בסדרה "חי וצומח בתנ"ך", שנושאו היעל והשיטה.
- ◆ מטבע בסדרה "אמני ישראל", שנושאו מוסיקה.
- המטבעות המיוחדים הם סט מטבעות חנוכה התשס"ב, אשר במרכזו מטבע מצולע של חצי ש"ח שעליו מוטבעת חנוכייה מתימן.
- בבנק ישראל מוצגת תערוכה נומיסמטית הפתוחה לקהל הרחב, ובה שטרות ומעות שהונפקו בארץ. בשנת 2001 נרכשו מספר מטבעות עתיקים, ביניהם ארבעת המטבעות האלה:
- ◆ מטבע מסדרת שושלת הורדוס, שהוטבע בשנת 33/4 לסה"נ בבניאס על ידי הורדוס פיליפוס, בנו של הורדוס הגדול.
- ◆ מטבע מסדרת ערי ארץ ישראל - העיר דור - משנת 64/5 לסה"נ.
- ◆ מטבע מסדרת שושלת בית הורדוס, משנת 78/9 לסה"נ.
- ◆ מטבע מימי הקיסר דומיטיאנוס.

יצחק שמילוביץ

הממונה על מחלקת המטבע

ירושלים

סיוון התשס"ב, מאי 2002

תוכן העניינים

א. מחזור המטבע

1. השינויים במחזור המטבע 7
- תיבה 1: הגדרות 9
2. השינויים במחזור השטרות 9
3. צריכת השטרות: הבלאי וגידול המחזור 11
4. השינויים במחזור המעות 14
- תיבה 2: תנודות בביקוש למטבע של 10 אג' 16
5. ההפקדות והמשיכות של הבנקים 16
- תיבה 3: יחס הציבור לשטרות הכסף החדשים והרגלי השימוש במזומנים 19
- תיבה 4: השטרות והמעות במחזור ומכשירי הבנק 19
- האוטומטיים - השוואה בין-לאומית, 1999 21

ב. הנפקת שטרות ומטבעות למחזור

1. שטרות למחזור 23
2. מטבעות למחזור 23

ג. הנפקת מטבעות זיכרון ומטבעות מיוחדים

1. מטבעות זיכרון 24
2. מטבעות מיוחדים 33

ד. הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון

1. הרכב הוועדה 34
2. פעילות הוועדה בשנת 2001 34

ה. האוסף המוזיאוני ותערוכת "כסף עובר לסוחר"

ו. לוחות סטטיסטיים

39

א. מחזור המטבע

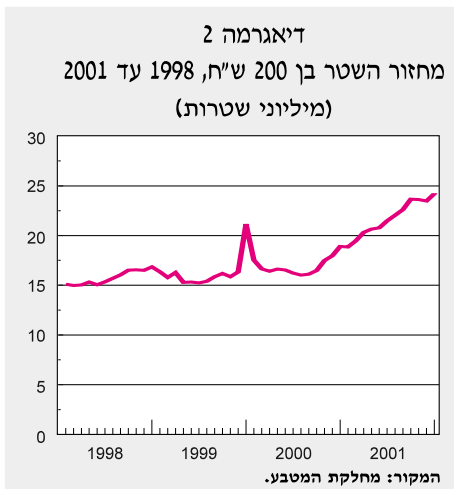
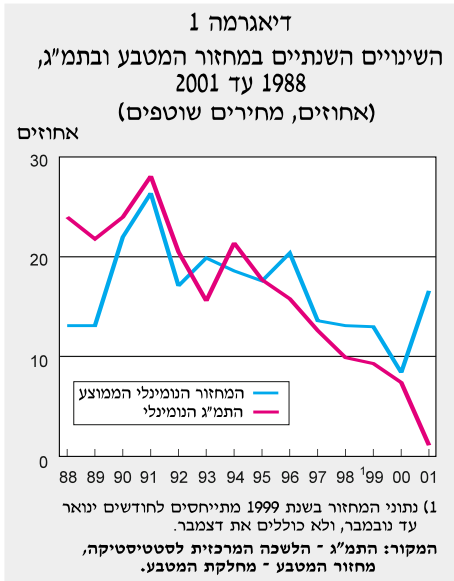
1. השינויים במחזור המטבע

ערך מחזור המטבע הסתכם בסוף 2001 ב- 16.9 מיליארדי ש"ח, לעומת 14.7 מיליארדים בסוף 2000 - גידול של 15.0 אחוזים, לעומת גידול של 12.9 אחוזים בשנת 2000.¹

בממוצע שנתי גדל מחזור המטבע בשנת 2001 ב-16.6 אחוזים, לעומת 9.8 בשנת 2000. בדומה לשנים קודמות, שיעור הגידול של מחזור המטבע בממוצע שנתי גבוה מזה של התוצר המקומי הגולמי, שעמד בשנה הנסקרת על 1.4 אחוזים. המחזור הממוצע היווה בשנה הנסקרת 3.4 אחוזים מהתוצר המקומי הגולמי, גידול של כ-0.4 נקודות אחוז לעומת השנה הקודמת.

הגידול של ערך המחזור השנה נובע מגידול חלקם של העריכים הגבוהים - 100 ו-200 ש"ח - במחזור. אחת הסיבות לגידול החריג של המחזור היא, ככל הנראה, המצב הביטחוני, המביא להתפתחות תופעת "אגירה" של שטרות אצל תושבי ישראל ותושבי הרשות הפלסטינית, ולשימוש מוגבר במזומנים בסחר עם עסקים מהרשות הפלסטינית. לגידול היקף המזומנים שהציבור מחזיק תרמה, אולי, גם הירידה המשמעותית של רמת האינפלציה בשנים 1999 עד 2001, שלווה בירידת הריבית על פיקדונות לז"ק (פדיום).

מאז פרוץ המאורעות בשטחים אנו עדים לגידול מספר השטרות במחזור בערך של 200 ש"ח, לאחר מספר שנים שבהן לא חל בו שינוי. שטר זה תרם השנה כ-50 אחוזים מעליית הערך של מחזור המטבע.

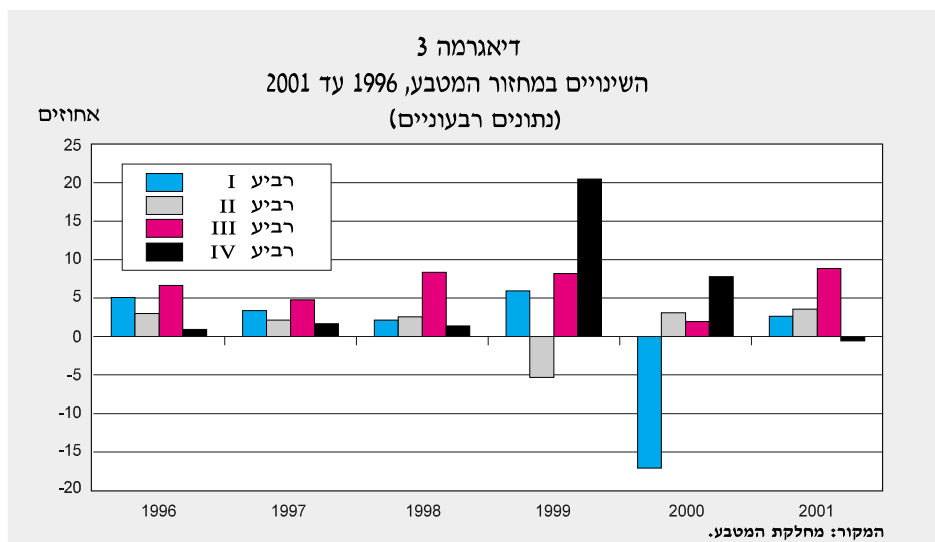
1. ההשוואות לשנת 2000 מתייחסות לנובמבר 1999. זאת מפני ההתרחבות החריגה של מחזור המטבע בסוף 1999, בשל החשש מ"באג 2000".

לוח 1: השינויים הנומינליים במחזור המטבע ובמשתנים כלכליים במשק, 1990 עד 2001¹
(אחוזים)

השנה	סופי שנה	העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת				ממד המחירים לצרכן- הממוצע השנתי	התשואה השנתית על מק"ם 4-2 חודשים
		ממוצע שנתי	ממוצע לנפש	התוצר המקומי הגולמי	האוכלוסייה הקבועה הממוצעת		
1990	23.6	22.0	20.8	24.0	3.1	17.2	16.4
1991	15.4	26.4	20.2	28.1	6.2	19.0	15.2
1992	26.7	17.1	12.9	20.5	3.5	11.9	11.8
1993	17.9	19.9	17.7	15.6	2.7	10.9	10.9
1994	14.2	18.6	13.9	21.4	2.6	12.3	12.7
1995	22.7	17.6	14.1	17.7	2.7	10.0	14.5
1996	16.5	20.4	17.8	15.8	2.5	11.3	15.5
1997	12.5	13.6	11.4	12.6	2.5	9.0	13.7
1998	15.1	13.1	10.8	9.9	2.4	5.4	11.9
1999	'8.8	'10.6	'5.6	9.3	2.6	5.2	12.0
2000	12.9	9.8	6.2	8.4	2.7	1.1	9.0
2001	15.0	16.6	17.1	1.4	2.3	1.1	6.5

(1) הנתונים מתייחסים לחודשים ינואר עד נובמבר, ולא כוללים את דצמבר.
המקור: המחזור - מחלקת המטבע; התוצר המקומי הגולמי, האוכלוסייה וממד המחירים לצרכן - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; התשואה - המחלקה המוניטרית.

במחצית הראשונה של השנה הייתה התרחבות המחזור מהירה יותר מאשר בשנים הקודמות (2.6 ו-3.6 אחוזים ברביעים הראשון והשני, בהתאמה). בדומה לשנים קודמות התרכז עיקר ההתרחבות (8.8 אחוזים) ברביע השלישי, תקופת חופשת הקיץ והחגים, ואילו ברביע הרביעי נרשמה השנה ירידה של 0.6 אחוז.

בשנת 1999 התרחב המחזור דווקא ברביע האחרון - כתוצאה מהצטיידות הציבור במזומנים מחשש ל"באג 2000"; בתחילת 2000, משהתפוגג החשש, שב המחזור והצטמק. בשנת 1999 נרשם גידול ברביע הראשון, שקוֹזו ברביע השני. הסיבה לכך היא משיכות מוגברות של הבנקים בסוף חודש מארס, לקראת חג הפסח, שחל באותה שנה בתחילת אפריל. לאחר החג שב המחזור לרמתו הקודמת.

תיבה 1: הגדרות

המחזור: סך המזומן שבידי הציבור ובקופות הבנקים בש"ח, במחירים שוטפים.

המחזור הריאלי: המחזור במחירים קבועים (מחירי דצמבר 2001).

המחזור לנפש: המחזור שבידי הציבור, מחולק באוכלוסייה הקבועה בסוף השנה. (האוכלוסייה אינה כוללת את תושבי השטחים ואת העובדים הזרים.)

המחזור הריאלי לנפש: המחזור לנפש בש"ח, במחירים קבועים (מחירי דצמבר 2001).

מחזור השטרות: סך השטרות שבידי הציבור ובקופות, בש"ח.

מחזור המעות: סך המעות שבידי הציבור ובקופות הבנקים, בש"ח.

הביקוש: השינוי במספר השטרות והמעות במחזור.

הבלאי: מספר השטרות הבלויים, המוצאים מהמחזור בתהליך הספירה והמיון של השטרות המופקדים בבנק ישראל. (במעות כמעט אין בלאי.)

צריכת המעות או השטרות: הביקוש בתוספת הבלאי. (במעות הצריכה שווה לביקוש.)

2. השינויים במחזור השטרות²

(א) ערך השטרות במחזור

ערך השטרות במחזור - המהווה 95 אחוזים מערך מחזור המטבע כולו - גדל השנה ב-15.3 אחוזים, לעומת גידול של 13.1 אחוזים בשנת 2000 (ביחס לנובמבר 1999). ערכם של השטרות הסתכם בסוף השנה ב-16 מיליארדי ש"ח. מספר השטרות במחזור גדל בשנה הנסקרת ב-10.5 אחוזים (לעומת גידול של 9.5 אחוזים בשנת 2000), והסתכם בסופה ב-174 מיליונים.

2 בשנת 1999 ההתייחסות היא למחזור השטרות בסוף נובמבר 1999, והסיבה לכך היא התרחבות המחזור בסוף 1999, בשל החשש מ"באג 2000".

לוח 2: ערך מחזור השטרות, לפי עריכים, 1998 עד 2001
(סופי שנים)

ההתפלגות (אחוזים)				ערך המחזור (מיליוני ש"ח)				הערך
2001	2000	1999	1998	2001	2000	¹ 1999	1998	
3	3	3	3	424	424	424	359	20 ש"ח
13	15	18	20	2,135	2,079	2,146	2,200	50 ש"ח
54	55	52	47	8,621	7,599	6,440	5,340	100 ש"ח
30	27	27	30	4,820	3,778	3,266	3,380	200 ש"ח
100	100	100	100	16,000	13,880	12,276	11,279	סך הכול

המקור ללוח זה וליתר הלוחות - מחלקת המטבע.

(1) נתונים לסוף נובמבר.

(ב) הרכב השטרות במחזור

עיקר גידולו של המחזור התרכז בשטרות בני 100 ש"ח ו-200 ש"ח, וחלקיהם במספר השטרות במחזור הגיעו ל-49 אחוזים ול-14 אחוזים, בהתאמה. בשטר בן 200 ש"ח זהו המשך למגמה שהחלה באוקטובר 2001, וכאמור, ייתכן שהיא מוסברת במצב הביטחוני, המביא לאגירת מזומנים מחמת אי-הוודאות.

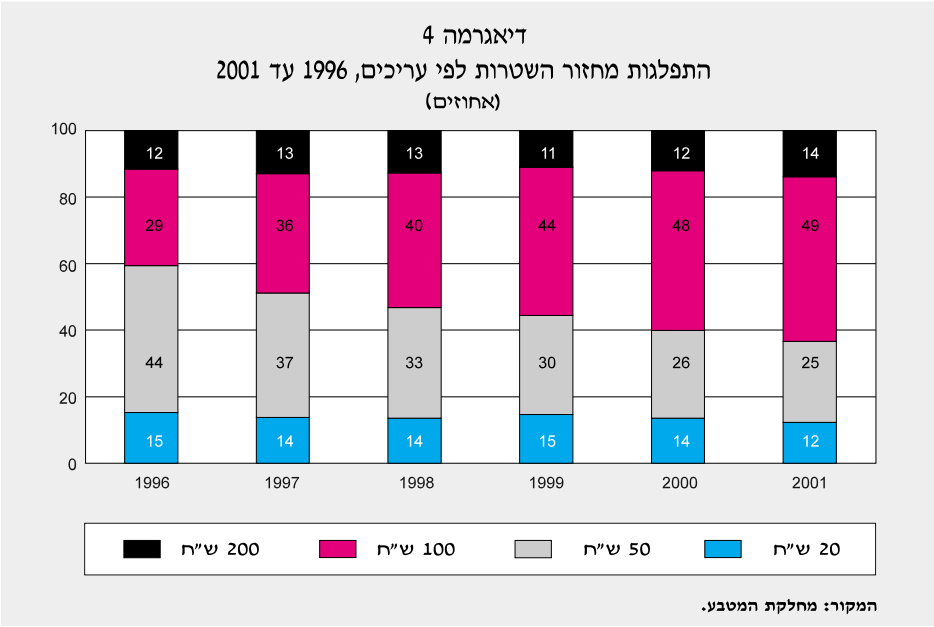
הרכב השטרות במחזור מושפע מאוד מחלקו של השטר בסך המזומנים המוכנסים למכשירי הבנק האוטומטיים. השטר בן 100 ש"ח הוכנס למכשירי הבנק האוטומטיים לראשונה בשנת 1996 - בעיקר על חשבון שטר של 50 ש"ח; מאז חלקו של השטר בן 50 ש"ח במחזור הולך ופוחת, ובמקביל גדל חלקו של השטר בן 100 ש"ח. במהלך חמש השנים האחרונות גדל משקלו של השטר בן 100 ש"ח במחזור ב-20 נקודות אחוז, ובמקביל ירד ב-19 נקודות אחוז משקלו של השטר בן 50 ש"ח. בסוף שנת 2001 היו משקלותיהם של השטרות בני 50 ו-100 ש"ח 25 ו-49 אחוזים, בהתאמה.

יתרת השטרות מהסדרה הישנה במחזור הסתכמה בסוף השנה ב-324 מיליוני ש"ח, לעומת 481 מיליונים בסוף שנת 2000. שיעור השטרות הישנים שנותרו במחזור בסך כל המחזור עמד בסוף השנה על 3 אחוזים (10 אחוזים ב-20 ש"ח, 5 אחוזים ב-50 ש"ח, 1 אחוז ב-100 ש"ח ו-2 אחוזים ב-200 ש"ח).

לוח 3: מספר השטרות במחזור, לפי עריכים, 1998 עד 2001
(סופי שנים)

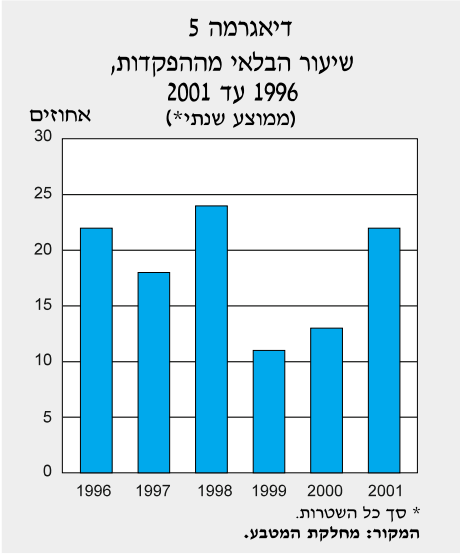
ההתפלגות (אחוזים)				מספר השטרות במחזור (מיליונים)				הערך
2001	2000	1999	1998	2001	2000	¹ 1999	1998	
12	14	15	14	21	21	21	18	20 ש"ח
25	26	30	33	43	42	43	44	50 ש"ח
49	48	44	40	86	76	64	53	100 ש"ח
14	12	11	13	24	19	16	17	200 ש"ח
100	100	100	100	174	158	144	132	סך הכול

(1) נתונים לסוף נובמבר.

3. צריכת השטרות: הבלאי וגידול המחזור³

צריכת השטרות מורכבת מהשטרות שנוספו למחזור בתוספת הבלאי - השטרות שנמצאו לא-ראויים והוצאו מהמחזור בתהליך המיון בבנק ישראל.

בשנת 2001 הסתכמה צריכת השטרות ב-59 מיליוני שטרות, מהם 43 מיליונים כתוצאה מבלאי - לעומת 41 מיליונים בשנת 2000, מהם 28 מיליוני שטרות כתוצאה מבלאי. בשנים 1999 ו-2000 ירד שיעור הבלאי, בשל הכנסת השטרות של הסדרה החדשה למחזור והוצאתם של השטרות מהסדרה הישנה, שהביאו לירידת גילם הממוצע של השטרות במחזור. השנה חזרו שיעורי הבלאי לרמה ששררה ערב הנפקת הסדרה החדשה, משום ששטרות הסדרה החדשה הודפסו על נייר זהה לזה של הישנה. רק בעריך 200 ש"ח נותרו שיעורי הבלאי נמוכים מהשיעורים בסדרה הישנה; זאת מפני אורך החיים הגבוה של השטר, תוצאת השימוש המועט בו (הנובע

³ ראו תיבה 1.

לוח 4: צריכת השטרות, הבלאי, וגידול המחזור, 1998 עד 2001
(מיליוני שטרות)

הערך	ינו'-נוב'					
	1998	1999	1999	2000	דצמ' 2000	נוב' 1999-
20 ש"ח	15.2	1.5	1.2	13.8	14.1	12.7
גידול המחזור	1.7	5.0	3.2	-1.8	-0.1	0.0
סך כל הצריכה	16.9	6.5	4.4	12.0	14.0	12.7
50 ש"ח	12.7	16.3	17.6	6.3	6.3	15.6
גידול המחזור	-0.2	7.6	-1.1	-10.1	-1.3	1.1
סך כל הצריכה	12.5	23.9	16.5	-3.8	5.0	16.7
100 ש"ח	10	2.2	1.9	7.4	7.7	13.7
גידול המחזור	10.4	22.6	11.0	0.0	11.6	10.2
סך כל הצריכה	20.4	24.8	12.9	7.4	19.3	23.9
200 ש"ח	1.7	2.0	2.3	0.3	0.3	0.7
גידול המחזור	2.2	4.3	-0.5	-2.2	2.6	5.2
סך כל הצריכה	3.9	6.3	1.8	-1.9	2.9	5.9
סך הכול	39.6	22.0	23.0	27.8	28.4	42.7
גידול המחזור	14.1	39.5	12.6	-14.1	12.7	16.5
סך כל הצריכה	53.7	61.5	35.6	13.7	41.1	59.2

מערכו הגבוה, ומשום שהוא אינו מוכנס למכשירי הבנק האוטומטיים.

אורך החיים של שטר מושפע משני גורמים - ממעמדו של השטר, המשפיע על מידת השימוש בו ועל התייחסות הציבור אליו, ומקצב ההפקדות בבנק ישראל⁴. גם למדיניות המיון של בנק ישראל יש השפעה על אורך החיים של השטר: מדיניות "קפדנית" יותר מוציאה למחזור שטרות באיכות גבוהה יותר, כך שאורך החיים של השטר מתקצר.

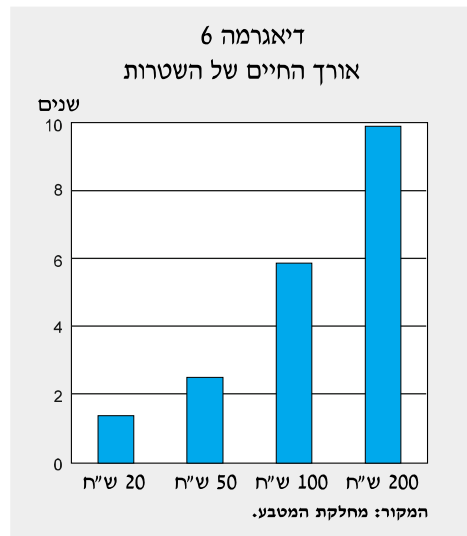
מגמות הצריכה, הבלאי וגידול המחזור לפי עריכים בשנת 2001:

20 ש"ח: גידול הצריכה נבע מהבלאי; מספרם של השטרות במחזור לא השתנה.

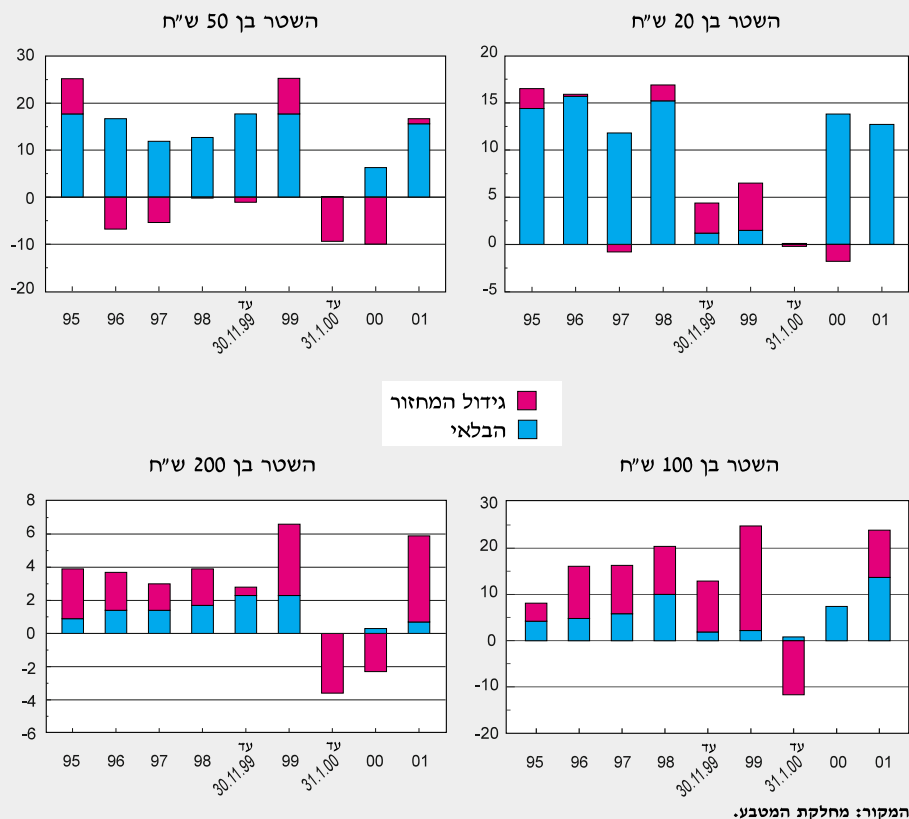
50 ש"ח: הבלאי עלה בחזרה לרמה שאפיינה

את השטרות מהסדרה הישנה, והיווה את עיקר הצריכה; המחזור גדל השנה לעומת ירידתו בשנים קודמות.

4 קצב הפקדות נמוך מפחית את היקף הגריסה של השטר, כלומר מאריך את חייו.

דיאגרמה 7
צריכת השטרות, הבלאי וגידול המחזור, 1995 עד 2001
(מיליוני שטרות - סופי שנים)

100 ש"ח: הבלאי גדל לעומת 2000, וחזר לרמה שאפיינה את השטרות מהסדרה הישנה. הבלאי היווה כ-57 אחוזים מרכיב הצריכה.

200 ש"ח: הבלאי היה נמוך מאוד, כתוצאה מהכנסת הסדרה החדשה; גידול המחזור היה חלק עיקרי מגידול הצריכה.

בעריכים הנמוכים, 20 ש"ח ו-50 ש"ח, הבלאי הוא הרכיב העיקרי בצריכה - קרוב ל-100 אחוזים מהצריכה בשנים האחרונות. בעריכים הגבוהים מרבית התרומה לצריכה היא של גידול המחזור.

בגלל הבלאי הגבוה יחסית בעריכים הנמוכים, עומד בנק ישראל להחליף את סוג הנייר של השטר בערך 20 ש"ח בנייר מסוג "מרתון", המשמש להדפסת הדולר של ארה"ב. בנק ישראל ממשיך לבדוק סוגי נייר שונים שאורך חייהם עולה על זה של הנייר המשמש כיום להדפסת השטרות, כדי לחסוך בהוצאות ההנפקה.

העלות של "צריכת" השטרות עמדה בשנת 2001 על כ-3.3 מיליוני דולרים, מזה כ-2.3 מיליונים בשל הבלאי. העלות הישירה של ייצור שטר היא כ-5.5 סנט.

4. השינויים במחזור המעות

ערך מחזור המעות הסתכם השנה ב-807 מיליוני ש"ח, לעומת 742 מיליונים אשתקד - גידול של 8.7 אחוזים, לעומת גידול של 6.5 אחוזים בשנה הקודמת. תרומתו של המטבע בן 10 ש"ח לגידול ערך המחזור הייתה 38 אחוזים (27 אחוזים בשנה הקודמת), בעוד שתרומתו לגידול מספר המעות במחזור הייתה 3 אחוזים בלבד (אחוז אחד אשתקד) - תוצאת ערכו הגבוה של המטבע.

השנה נוספו למחזור 78 מיליוני מעות, לעומת 87 מיליונים אשתקד. המעות בנות 10 אג' היוו 55 אחוזים מגידול המחזור (67 אחוזים בשנת 2000), ומספר המעות בעריך זה גדל ב-43 מיליונים. צריכת עריך זה רגישה לשינויים במחירי התחבורה הציבורית בקווים העירוניים. (ראו תיבה 2).

מספר המעות בנות 5 אג' במחזור גדל ב-6 מיליונים. ככלל, ערכה הנמוך של המעה מגדיל את שיעור אובדנה; עם זאת, ערכה אינו נמוך עד כדי כך שהציבור מוותר על השימוש בה; הדבר מתבטא בגידול המחזור של המטבע 5 אג' ובהמשך הפקדותיו בבנק ישראל.

מספר המעות בנות 1 ש"ח במחזור גדל ב-16 מיליונים, בדומה לגידולו בכל אחת מהשנים האחרונות. העלייה הנמשכת בצריכת מעה זו נובעת, בין השאר, מן השימוש הרב בה במכשירי הממכר האוטומטיים.

מספר המעות בנות 1/2 ש"ח במחזור גדל השנה ב-6 מיליונים - עלייה לעומת הגידול בשנים האחרונות (3 מיליונים בלבד).

מספר המעות של 5 ו-10 ש"ח במחזור גדל ב-3 מיליונים בכל אחת, בדומה לגידול מספרן בשנים האחרונות.

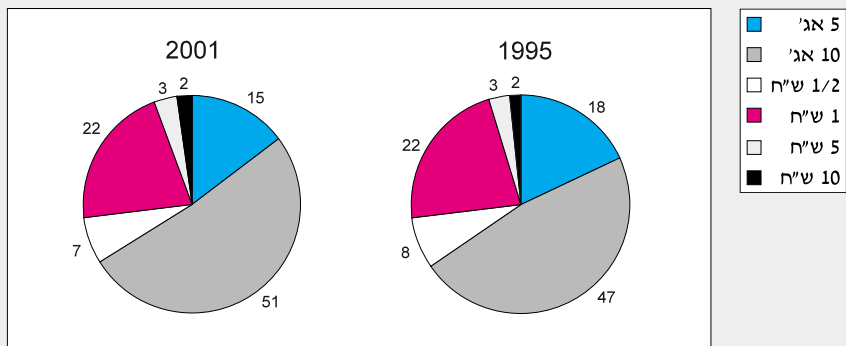
לוח 5: ערך מחזור המעות, לפי עריכים, 1998 עד 2001 (סופי שנים)

הערך	ערך מחזור המעות (מיליוני ש"ח)				ההתפלגות (אחוזים)			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
5 אג'	7	8	8	9	1	1	1	1
10 אג'	44	49	54	59	7	7	7	7
1/2 ש"ח	34	36	37	40	5	5	5	6
1 ש"ח	196	215	231	247	31	31	31	31
5 ש"ח	145	160	170	185	23	23	23	23
10 ש"ח	202	230	242	267	33	33	33	32
סך הכול	628	697	742	807	100	100	100	100

לוח 6: מספר המעות במחזור, לפי עריכים, 1998 עד 2001
(סופי שנים)

העריך	מספר המעות במחזור (מיליונים)				ההתפלגות (אחוזים)			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
5 אג'	148	157	164	170	16	16	15	15
10 אג'	438	486	544	587	49	50	51	51
1/2 ש"ח	68	71	74	80	8	7	7	7
1 ש"ח	196	215	231	247	22	22	22	22
5 ש"ח	29	32	34	37	3	3	3	3
10 ש"ח	20	23	24	27	2	2	2	2
סך הכול	899	984	1,071	1,149	100	100	100	100

דיאגרמה 8
התפלגות מחזור המעות לפי עריכים, 1995 לעומת 2001
(אחוזים)

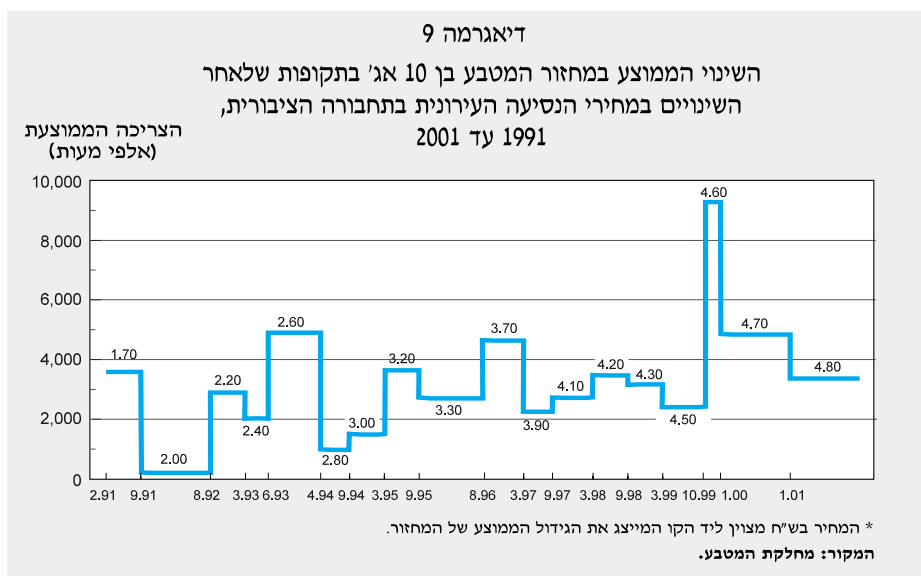

המקור: מחלקת המטבע.

מבדיקת ההתפלגות של מספר המעות במחזור לפי עריכים עולה, כי מאז שנת 1995 לא חל בה שינוי - למעט גידול של 4 נקודות אחוז בחלקו של העריך 10 אג' וירידה של 3 נקודות אחוז בחלק העריך 5 אג', וזאת אף על פי שערכם הריאלי של המטבעות נשחק בכ-32 אחוזים. ההתפלגות של המעות במחזור נותרה ללא שינוי, משום שהפערים הגבוהים בין ערכיהן (לפחות 100 אחוזים) מונעים מעבר בשימוש מעריכים נמוכים לאלו שמעליהם. ממחקרים שנעשו בעולם עולה כי מבנה סולם העריכים משפיע על הביקוש.

תיבה 2: תנודות בביקוש למטבע של 10 אג'י

ישנו מיתאם בין הביקוש למטבע בן 10 אג'י לבין מספר המעות הנדרש למתן עודף לנוסעים באוטובוסים בתוך הערים. קשר זה בא התבטא בירידת הצריכה של המטבע בעקבות עליית תעריפי הנסיעה בינואר 2001 מ-4.70 ש"ח ל-4.80 ש"ח - סכום המחייב שימוש בשני מטבעות של 10 אג'י במקום בשלושה למתן עודף מ-5 ש"ח. השינוי הביא לירידת הצריכה החודשית הממוצעת מ-4.8 מיליונים ל-3.4 מיליונים. לעומת זאת לא נמצא מיתאם בין הביקוש למעה ובין מספר המטבעות בנות 10 אג'י הנדרש לשם תשלום מדויק של דמי הנסיעה.

5. ההפקדות והמשיכות של הבנקים

בנק ישראל ממיין את עודפי השטרות והמעות המופקדים אצלו על ידי הבנקים המסחריים לאלה הראויים לשימוש חוזר (ומוזרמים בחזרה למחזור) ולאלה שאינם ראויים (השטרות הבלויים, שנגרסים).

(א) שטרות

השנה נשאר היקף ההפקדות זהה להיקפן בשנת 2000 (ללא ינואר). בסך הכול הופקדו 194 מיליוני שטרות. (בשנת 2000 כולה הופקדו 226 מיליונים, מהם 32 מיליונים במהלך ינואר 2000, בשל התפוגגות החשש מ"באג 2000").

לוח 7: מספר ההפקדות של כל שטר בבנק ישראל בשנה קלנדרית, 1994 עד 1998 ו-2001

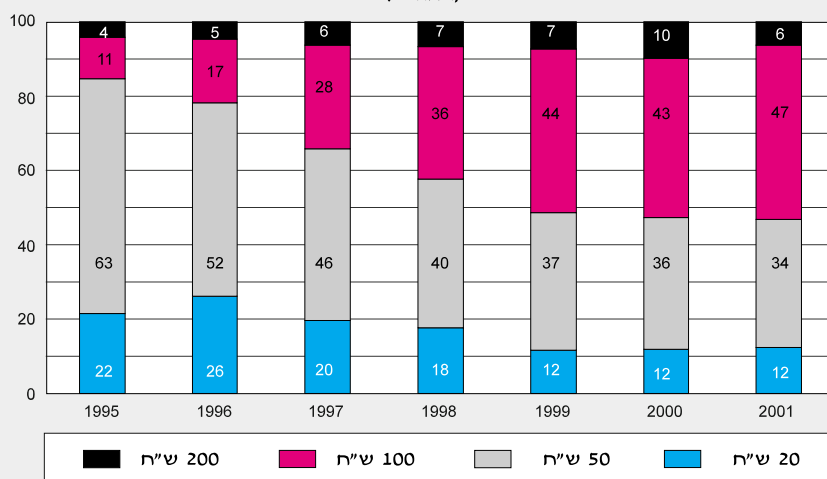
השנה	20 ש"ח	50 ש"ח	100 ש"ח	200 ש"ח
1994	1.8	1.7	0.9	0.7
1995	1.9	1.7	0.9	0.7
1996	2.5	1.7	1.1	0.7
1997	2.0	1.7	1.2	0.8
1998	1.7	1.5	1.2	0.7
2001	1.2	1.6	1.1	0.6

במשך השנים חל שינוי בהיקף ההפקדות של השטרות ובהתפלגותן בין העריכים השונים. הגורמים לכך הם שינויים במבנה סולם העריכים, שינויים בכוח הקנייה של הכסף והרכב השטרות המוכנסים למכשירי הבנק האוטומטיים. כפי שצוין בסעיף 2, ככל שגדל חלקו של שטר במכשירים אלה, גדל היקף ההפקדות של שטר זה בבנק ישראל. כך הולך וגדל בשנים האחרונות היקף ההפקדות של השטרות בעריך 100 ש"ח, ובמקביל הולך וקטן היקף ההפקדות של השטרות בעריך 50 ש"ח.

אף שחלקו של השטר בן 100 ש"ח בהפקדות בבנק ישראל גבוה מחלקו של השטר בן 50 ש"ח, שיעור ההפקדות של האחרון מסך המחזור גבוה מזה של הראשון - 1.6 חזרות לבנק ישראל בממוצע בשנה, לעומת 1.1 חזרות בהתאמה. הסיבה לכך היא מספרם הגדול של השטרות בעריך 100 ש"ח במחזור, שהגיע בסוף 2001 ל-86 מיליונים, לעומת 43 מיליונים בעריך 50 ש"ח.

בשנים האחרונות ירד שיעור ההפקדות של העריך 20 ש"ח, וזאת משום שמרבית הבנקים הפסיקו להכניס עריך זה למכשירי הבנקים האוטומטיים כדי לחסוך עלויות תפעול. מאז חודש מאי הוסיף וירד שיעור ההפקדות של שטר זה מהמחזור, ומספר הפעמים שהוא מופקד בשנה הגיע ל-1.0, לעומת 1.3 בתחילת השנה ובשנת 2000. זאת משום שחברת שב"א (חברת השירותים המשותפת המתפעלת כ-100 כספומטים מחוץ לסניפי הבנקים) הוציאה עריך זה מהכספומטים במהלך חודש מאי, מאותן סיבות.

דיאגרמה 10
ההתפלגות של הפקדת השטרות בבנק ישראל, לפי עריכים, 1995 עד 2001 (אחוזים)

המקור: מחלקת המטבע.

לוח 8: ההפקדות והמשיכות של שטרות ומעות בבנק ישראל, לפי עריכים, 1998 עד 2001
(מיליונים)

השטרות¹

המשיכות					ההפקדות				
העריך	1998	1999	2000	2001	העריך	1998	1999	2000	2001
20 ש"ח	31	30	25	24	20 ש"ח	29	25	27	24
50 ש"ח	65	88	70	68	50 ש"ח	66	80	80	67
100 ש"ח	69	118	96	102	100 ש"ח	59	95	96	91
200 ש"ח	13	20	20	18	200 ש"ח	11	16	22	12
סך הכול	178	257	211	212	סך הכול	164	216	226	194

המעות

המשיכות					ההפקדות				
העריך	1998	1999	2000	2001	העריך	1998	1999	2000	2001
5 אג'	13	14	12	12	5 אג'	4	5	5	5
10 אג'	98	107	127	108	10 אג'	57	59	69	68
1/2 ש"ח	23	21	16	16	1/2 ש"ח	17	18	13	10
1 ש"ח	69	75	69	61	1 ש"ח	51	55	54	44
5 ש"ח	13	15	14	14	5 ש"ח	10	12	12	11
10 ש"ח	11	12	11	11	10 ש"ח	8	10	10	9
סך הכול	227	244	249	222	סך הכול	146	158	162	147

(1) פירוט ההפקדות והמשיכות לפי סדרות, והשפעת החזשש מבאג 2000 - ראה הסקירה השנתית לשנת 2000.

היקף המשיכות עמד השנה על 212 מיליוני שטרות, בדומה להיקפן בשנה הקודמת. התפלגות המשיכות בין העריכים דמתה להתפלגותן בשנתיים הקודמות. השטר בן 100 ש"ח היווה 48 אחוזים מכלל המשיכות, והשטר בן 50 ש"ח - 32 אחוזים.

(ב) מעות

השנה ירד היקף המשיכות וכן היקף ההפקדות. הופקדו 147 מיליוני מעות (לעומת 162 מיליונים אשתקד), ונמשכו 222 מיליונים (לעומת 249 מיליונים אשתקד). הירידה במשיכות נובעת בעיקר משינוי מחיר הנסיעה באוטובוסים בערים בתחילת השנה, שהביא לירידה במשיכות של 10 אג'. סיבה נוספת לירידה בהיקף המשיכות וההפקדות היא ירידה בקצב ההחזרה של המטבע בן 1 ש"ח לבנק ישראל. גם השנה כ-75 אחוזים מההפקדות והמשיכות היו בעריכים 10 אג' ו-1 ש"ח (בדומה למשקלם במחזור). התפלגות ההפקדות והמשיכות בין המעות השונות לא השתנתה בשנים האחרונות.

לאורך השנים, מספר המעות שנמשכו מבנק ישראל גבוה ממספר המעות שהופקדו בו בכ-50 אחוזים. מרבית הפער - 62 אחוזים - נמצא בעריכים 5 אג' ו-10 אג', תוצאה של ריבוי אובדני המעות אלו. מאז הונפקה לראשונה סדרת הש"ח לא חל שינוי בחלקן של המעות מהמחזור, העומד על כ-5 אחוזים.

תיבה 3: יחס הציבור לשטרות הכסף החדשים והרגלי השימוש במזומנים

ביולי 2001 ערך מכון "גיאוקרטוגרפיה" עבור בנק ישראל סקר, שמטרתו לבדוק את יחס הציבור לשטרות הכסף החדשים שהונפקו במהלך 1999, ולעמוד על הרגלי השימוש במזומנים, הרווחים בארץ.

שאלות הסקר הופנו למדגם של כ-500 אזרחים, בני 18 ומעלה - ששימשו מדגם ארצי המייצג את האוכלוסייה הבוגרת בישראל. המגזרים החרדי והערבי ומגזר העולים החדשים מיוצגים בסקר לפי משקלותיהם באוכלוסייה. אוכלוסיית הסקר אינה מייצגת את כל האוכלוסייה, משום שנסקרו אנשים פרטיים בלבד, לא חברות. כן לא נכללו במדגם תושבי השטחים. להלן הממצאים העיקריים של הסקר.

היחס לשטרות הכסף החדשים

לציבור יחס חיובי מאוד לשטרות. הרוב הגדול (87 אחוזים) דיווחו כי השטרות מוצאים חן בעיניהם, וביטאו שביעות רצון מצבעוניותם.

היכולת להבחין בין השטרות החדשים גבוהה מאוד: 90 אחוזים מבחינים בקלות. שני האלמנטים המרכזיים המסייעים בהבחנה בין השטרות הם הצבע והערך הנקוב.

מרבית הציבור אינו זוכר את שמות האישים המופיעים על גבי השטרות, בעיקר של אלו המופיעים על גבי השטרות בעריכים הגבוהים (100 ש"ח ו-200 ש"ח); רק כ-25 אחוזים זוכרים את בן צבי או שז"ר, וכ-40 אחוזים - את שרת ועגנון.

מצב השטרות: מרבית הנסקרים (82 אחוזים) דיווחו על קבלת שטרות במצב תקין, בדרך כלל. כמחצית מהם אינם סבורים כי יש שטר ספציפי שמצבו גרוע ממצב השטרות האחרים. המבחינים ציינו כבלוי יחסית בעיקר את השטר בן 20 ש"ח.

מערך העמדות והרגלי ההתנהגות הנוגעים לאפשרות של זיופים ולסימני הביטחון

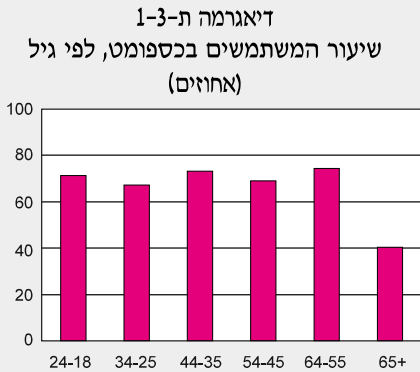
כ-41 אחוזים מהציבור מוטרדים מאפשרות הזיוף של השטרות - ירידה מהשיעור שנרשם לפני החלפת השטרות (76 אחוזים). רוב הציבור (79 אחוזים) אינו בודק את סימני הביטחון שעל גבי השטרות. כשליש מהציבור אינו מסוגל להצביע ולו על סימן ביטחון אחד. בממוצע אדם יודע לציין 2 סימני ביטחון.

מחצית מהציבור מעוניין במידע על סימני הביטחון, לעומת כשני שלישים לפני החלפת השטרות מסידרה א'.

הרגלי השימוש של הציבור במזומנים

הערך הממוצע של המזומנים שהישראלי נושא עמו עומד על 356 ש"ח, מהם 330 ש"ח בשטרות ו-26 ש"ח במעות. מספר היחידות הממוצע שאדם מחזיק עומד על

4.8 יחידות של שטרות ו-11 יחידות של מעות.

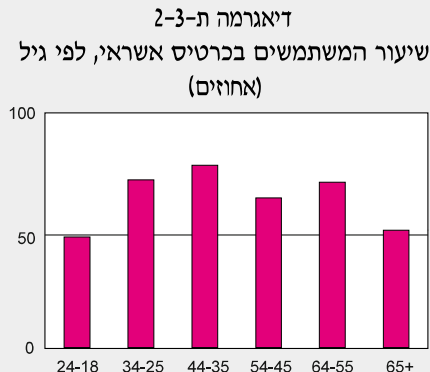

שיעור המשתמשים בכספומט למשיכת מזומנים עומד על 67 אחוזים. בקרב בני 65+ שיעור המשתמשים נמוך יותר - 40 אחוזים בלבד.

הסכום הממוצע למשיכת מזומן עומד על 330 ש"ח, והחציון נע בטווח של 200-300 ש"ח. הסכומים הנמשכים מהכספומטים נמוכים מאלה הנמשכים בדרכים אחרות (ממוצע של 244 מכספומט לעומת ממוצע של 550 ש"ח בקרב המושכים מעבר לדלפק, המקבלים מזומן מבני הבית והמקבלים שכר במזומן).

כצפוי, יש מיתאם שלילי בין סכום המשיכה לתדירותה: ככל שסכום המשיכה גבוה יותר תדירות המשיכה נמוכה יותר. בממוצע מושך הציבור מזומן אחת ל-8.2 ימים בחודש. (החציון הוא אחת ל-7 ימים).

השטר המועדף למשיכה בכספומט הוא של 50 ש"ח. כרבע מהציבור נתקל בקשיים בקבלת השטרות המועדפים בכספומט, והקושי הבולט הוא בקבלת שטר בערך של 20 ש"ח.

השימוש באמצעי תשלום אחרים
שיעור המשתמשים בכרטיסי אשראי עומד על 64 אחוזים. בגילים המבוגרים (65+) ובגילים הצעירים (18-24) השיעורים נמוכים יותר - 50 אחוזים ו-46 אחוזים, בהתאמה.

55 אחוזים מהציבור עושים שימוש בשקים; 44 אחוזים - לפחות אחת לחודשים.

השוואה של נתוני המדגם לנתוני המחזור

ערך המחזור לנפש בקרב האוכלוסייה המיוצגת בסקר נמוך מערך המחזור לנפש המתקבל מנתוני המחזור הכולל, והוא מהווה רק 26 אחוזים מערך המחזור לנפש על פי נתוני המחזור. הסיבה העיקרית להבדלים אלו היא שבסקרים נכללה

אוכלוסיית הפרטים בלבד, ללא ייצוג של בתי עסק - ציבור גדול שהשימוש שלו במזומן שונה. סיבה נוספת היא שהמשתתפים בסקר נשאלו על סכום הכסף שבארנקם, לא על זה שבביתם. (הבדלים בין ממצאי הסקר לנתוני המחזור נצפו גם בהולנד ובארה"ב, אף שהסקרים שם כללו אומדנים של הכסף בבתי עסק לסוגיהם. בארה"ב מוסברת תופעה זו בכמות הדולרים הגדולה הנמצאת מחוץ לארה"ב, תופעה האופיינית גם לגרמניה.)

הבדלים דומים נמצאים כשמשווים את מספר השטרות לנפש לפי תוצאות המדגם למספרם לפי נתוני המחזור, וככל שערך השטר גדול יותר, הפער גדול יותר. בעריך 20 ש"ח מספר השטרות לנפש במדגם מהווה 73 אחוזים ממספר השטרות לנפש במחזור, לעומת 15 אחוזים בעריך 100 ש"ח ו-23 אחוזים בעריך 200 ש"ח.

במעות ככל שערך המעה נמוך יותר הפער בין נתוני המדגם לנתוני המחזור גדול יותר, בעריכים הנמוכים מספר המעות לנפש לפי המדגם מהווה כ-3 אחוזים ממספרן לנפש לפי נתוני המחזור, וזאת בעיקר בשל אובדנים, הנכללים במחזור.

בעריך 10 ש"ח מספר המעות לפי המדגם מגיע ל-54 אחוזים ממספרן לפי המחזור.

תיבה 4: השטרות והמעות במחזור ומכשירי הבנק האוטומטיים - השוואה בין-לאומית, 1999

ערך המחזור לנפש בישראל בשנת 1999 עמד על 473 דולרים - נמוך יחסית למדינות אחרות. אחת הסיבות לכך היא היקף השימוש בכרטיסי אשראי, המושפע, בין השאר, מהעדר רצפה לתשלום בדרך זו ברבים מבתי העסק.

יש לציין כי ערך המחזור כולל מלבד המזומנים שמחזיקים הפרטים גם מזומנים המוחזקים על ידי בתי עסק לסוגיהם, על ידי רשתות שיווק ועוד. כן נכללים במחזור מזומנים המוחזקים על ידי תושבי חוץ. (השפעה זו מתבטאת בעיקר בארה"ב ובגרמניה.)

בישראל ערך המחזור לנפש מתייחס לאוכלוסיית ישראל בלבד ולא כולל את תושבי הרשות הפלסטינית, אף שהש"ח משמש אמצעי תשלום ברשות, וחלק ניכר מהתשלומים בה מתבצע במזומנים. (אין שם שימוש בכרטיסי אשראי, ואמצעי התשלום הנפוץ שאינו מזומן הוא שק. מכאן שבפועל ערך המחזור לנפש בישראל נמוך עוד יותר.)

ערך המזומנים ביחס ל-M1 בישראל גבוה מאשר בשאר המדינות. זאת, כנראה, משום שבישראל קיים ה"פדיום" - פיקדון יומי, הקרוב בתכונותיו לעו"ש, אך אינו נכלל בו.

מספר המכונות למשיכת מזומנים בישראל עמד בשנת 1999 על 209 למיליון תושבים - נמוך מאשר במדינות אחרות. אחת הסיבות לכך היא שהמכונות למשיכת מזומנים בחו"ל כוללות ATM ו-CASH DISPENSER, בעוד בישראל פועלות מכונות ATM בלבד. סיבה נוספת

היא העדר עמלה על משיכת מזומן ממכשיר בנק אוטומטי, למעט עמלת רישום השורה בחשבון בגין המשיכה, דבר שאינו ממריץ את הבנקים להרבות בהצבת מכוונות למשיכת מזומנים. השפעה אפשרית נוספת של העדר העמלה על משיכת מזומן באה לידי ביטוי בערך הממוצע למשיכה, שעמד בישראל בשנת 1999 על 62.7 דולרים, לעומת 65 דולרים בקנדה ו- 258 דולרים ביפן.

כשבודקים את מספר המכוונות למשיכת מזומנים ביחס לשטחה של המדינה, מתקבל מצב שונה מעט: בישראל 58 מכשירים לקמ"ר, לעומת 20,6,2 ו-54 בקנדה, בשבדיה, בארה"ב ובצרפת, בהתאמה. מכאן שאחת הסיבות למספרן הנמוך יחסית של המכוונות למשיכת מזומנים לתושב בישראל היא צפיפות האוכלוסין הגבוהה. בישראל, כמו במדינות המפותחות האחרות, ניכרת בשנים האחרונות מגמה של גידול מספר המכוונות לתושב.

לוח ת-4:1: השטרות והמעות במחזור ומכשירי הבנק האוטומטיים - השוואה בין-לאומית, 1999

cash dispenser- ATM				השטרות והמעות במחזור			
מספר משיכות ערך המשיכה	מספר מכשירים ל-1,000 קמ"ר	מספר מכשירים למיליון תושבים	אחוז מ-M	אחוז מהתמ"ג	לתושב	המדינה	
(דולרים)							
63	18	58	209	40.1	2.9	ישראל	
89	33	101	476	4.6	2.9	אנגליה	
		54	549	13.2	3.3	צרפת	
65	53	2	874	16.6	3.8	קנדה	
78	33	160	423	13.2	4.6	הולנד	
151	9	92	523	15.2	6.0	איטליה	
105	17	189	608	20.4	5.1	בלגיה	
100	35	6	291	10.6	4.9	שבדיה	
156	18	129	562	23.4	6.6	גרמניה	
68	40	20	831	45.4	5.6	ארה"ב	
173	12	127	655	15.1	8.1	שווייץ	
258	6	377	1,143	24.8	12.0	יפן	

(1) נתונים לשנת 1998.

המקור: ישראל - עיבודי מחלקת המטבע; מספר המכשירים ל-1,000 קמ"ר - הפיקוח על הבנקים; שאר הנתונים - Bank for International Settlements.

מספר המשיכות במכשיר למשיכת מזומנים לתושב בישראל עמד בשנת 1999 על 18.4. זהו החציון במדינות המושוות, שבהן מספר המשיכות לנפש נע בין 6 (ביפן) ל-53 (בקנדה). ישנו מיתאם חיובי בין ערך המחזור לנפש למספר המכשירים למשיכת מזומנים, וכן בין ערך המחזור לנפש לערך הממוצע של משיכה ממכשיר.

ב. הנפקת שטרות ומטבעות למחזור

1. שטרות למחזור

במהלך השנה הוציא בנק ישראל למחזור הדפסה חוזרת של שטרות בעריך 20 ש"ח, הנושאים את דיוקנו של משה שרת, ושל שטרות בעריך 50 ש"ח, הנושאים את דיוקנו של ש"י עגנון. בהדפסה זו הוכנסו שני שינויים: חתימת הנגיד הנוכחי, ד"ר דוד קליין, מחליפה את חתימת הנגיד הקודם, פרופ' יעקב פרנקל, והשנה התשס"א-2001 באה במקום התשנ"ח-1998.

השטרות עם חתימתו של פרופ' יעקב פרנקל, הנושאים את התאריך התשנ"ח-1998, ממשיכים לשמש הילך חוקי.

2. מטבעות למחזור

להלן נתוני ההטבעה של המטבעות שעליהם מוטבעת שנת התשס"א:

העריך	מספר היחידות	המיטבעה
10 אג'י	46,140,000	המיטבעה הממלכתית, קוראיה
10 אג'י	32,256,000	המיטבעה הממלכתית, צ'ילה
1 ש"ח	9,504,000	המיטבעה המלכותית, נורבגיה
סך הכול	87,900,000	

על נתוני ההטבעה של שנת התשנ"ט, שצוינו בסקירה לשנת 1999, יש להוסיף:

10 אג'י	2,000	המיטבעה הממלכתית, פולין
---------	-------	-------------------------

על נתוני ההטבעה של שנת התש"ס, שצוינו בסקירה לשנת 2000, יש להוסיף:

10 אג'י	23,040,000	המיטבעה הממלכתית, צ'ילה
---------	------------	-------------------------

ג. הנפקת מטבעות זיכרון ומטבעות מיוחדים

במהלך שנת 2001 הונפקו שלושה מטבעות זיכרון וסט אחד של מטבעות מיוחדים⁵.

1. מטבעות זיכרון

(א) מטבע יום העצמאות, התשס"א 2001 – "החינוך בישראל"

מטבע הזיכרון ליום העצמאות ה-53 של מדינת ישראל בא לבטא את חשיבות החינוך, שהיה ערך חשוב בעם ישראל לאורך ההיסטוריה, והוא נושא מרכזי במדינת ישראל העצמאית, המייחסת לחינוך חשיבות עליונה.

בצד הנושא של המטבע נראה רימון, ובתוכו סמלים המייצגים חינוך - ידע, השכלה, לימוד וערכים - בלוויית הכיתובים הבאים:

בעברית: החינוך בישראל

באנגלית: EDUCATION IN ISRAEL

5 על שיווק מטבעות הזיכרון והמטבעות המיוחדים מופקדת החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות זיכרון בע"מ.

בצד הערך של המטבע מופיעים הכיתובים:

בעברית: יום העצמאות - התשס"א

באנגלית: INDEPENDENCE DAY 2001

כן מופיעים בצד הערך הרכיבים הקבועים: הערך הנקוב בעברית ובאנגלית; סמל המדינה; שנת ההטבעה; המלה ישראל בעברית, באנגלית ובערבית וסימן הטביעה⁶. המטבע עוצב בידי אשר קלדרון, שזכה בתחרות על עיצובו.

המטבע הונפק בחודש פברואר 2001, בשתי מהדורות כסף ובמהדורת זהב אחת.

נתוני ההטבעה: מטבע יום העצמאות, התשס"א 2001 – "החינוך בישראל"

זהב קשוט	כסף קשוט	כסף רגיל	
10 ש"ח	2 ש"ח	1 ש"ח	הערך הנקוב
זהב 0.917	כסף 0.925	כסף 0.925	הנתך
כסף 0.040	נחושת 0.075	נחושת 0.075	
נחושת 0.043			
16.96 גרם	28.8 גרם	14.4 גרם	המשקל
30 מ"מ	38.7 מ"מ	30 מ"מ	הקוטר
מחורצים	מחורצים	חלקים	השוליים
אשר קלדרון (צדי הנושא והערך)			המעצב
תדהר דגן (צד הנושא)			דגמי הגבס
המיטבעה המלכותית של הולנד			המבלטים
המיטבעה המלכותית של הולנד			ההטבעה

6 סימן הטביעה מציין את רמת הגימור של המטבע; צורת מגן דוד זעיר מוטבעת על המטבעות שרמת הגימור שלהם רגילה, ואות **מ** זעירה - על המטבעות בעלי רמת גימור מיוחדת.

(ב) מטבע בסדרה "חי וצומח בתנ"ך", התשס"א 2000 – "היעל והשיטה"

בשנת 2001 הונפק המטבע התשיעי והאחרון בסדרה "חי וצומח בתנ"ך". מופיעים עליו יעל בלוויית פסוק מספר שמואל המאזכר את היעל, ושיטה - ופסוק המאזכר אותה מספר ישעיה.

בצד הנושא של המטבע יעל, שנת ההטבעה והכיתובים:

בעברית: צורי היעלים שמואל א', כ"ד, ב'

באנגלית: the rocks of the wild goats 1 Samuel 24: 2

בצד הערך של המטבע עץ שיטה והכיתובים:

בעברית: אתן במדבר... שיטה ישעיה מ"א, י"ט

באנגלית: the shittah tree Isaiah 41:19

כן מופיעים בצד הערך הרכיבים הקבועים: הערך הנקוב בעברית ובאנגלית; סמל המדינה; המלה ישראל בעברית, באנגלית ובערבית וסימן הטביעה.

המטבע עוצב בידי יגאל גבאי, שזכה בתחרות על עיצובו.

המטבע הונפק בחודש מאי 2001, בשתי מהדורות כסף ובשתי מהדורות זהב.

נתוני ההטבעה: חי וצומח בתנ"ך, התשס"א 2000 - "היעל והשיטה"

כסף רגיל	כסף קשוט	זהב קשוט	זהב קשוט
1 ש"ח	2 ש"ח	1 ש"ח	5 ש"ח
כסף 0.925	כסף 0.925	זהב 0.900	זהב 0.900
נחושת 0.075	נחושת 0.075	נחושת 0.100	נחושת 0.100
14.4 גרם	28.8 גרם	3.46 גרם	8.63 גרם
30 מ"מ	38.7 מ"מ	18 מ"מ	22 מ"מ
חלקים	מחורצים	מחורצים	מחורצים
הערך הנקוב	הערך הנקוב	הערך הנקוב	הערך הנקוב
הנתך	הנתך	הנתך	הנתך
המשקל	המשקל	המשקל	המשקל
הקוטר	הקוטר	הקוטר	הקוטר
השוליים	השוליים	השוליים	השוליים
המעצבים	המעצבים	המעצבים	המעצבים
דגמי הגבס	דגמי הגבס	דגמי הגבס	דגמי הגבס
המבלטים	המבלטים	המבלטים	המבלטים
ההטבעה	ההטבעה	ההטבעה	ההטבעה

(ג) תיאור הסדרה "חי וצומח בתנ"ך", לרגל סיומה

הסדרה "חי וצומח בתנ"ך" החלה להופיע בשנת 1991 והסתיימה בשנת 2001. בסדרה תשעה מטבעות זיכרון, ומטבע "היעל והשיטה" הוא האחרון בה.

נושא הסדרה: הסדרה הוקדשה לחי ולצומח בתנ"ך. בצד הנושא של כל מטבע מופיע בעל חיים, בצד הערך צמח, ואליהם נלווים פסוקים המאזכרים אותם.

הנושאים בשבעת המטבעות הראשונים נלקחו משיר השירים, ובשני המטבעות האחרים - מספרים אחרים בתנ"ך.

בעלי החיים, הצמחים והפסוקים הנלווים אליהם מופיעים בתצלומי המטבעות.

העיצוב: עיצוב בעלי החיים והצמחים מבוסס על תמונות שנבחרו בהתייעצות עם כמה גופים: "נאות קדומים"; החברה להגנת הטבע; אוניברסיטאות ירושלים ותל-אביב.

שתי השלישיות הראשונות עוצבו מראש, ולכן לכל אחת מהן סגנון אחיד משלה. בשלושת המטבעות הראשונים עוצבו צדי הנושא בידי אמן אחד וצדי הערך בידי אמן שני. שלישיית המטבעות השנייה עוצבה כולה בידי אותו אמן.

שלושת המטבעות האחרונים עוצבו, כל אחד לחוד, בידי אמנים שזכו בתחרויות עיצוב, ולכל מטבע סגנון משלו.

שמות המעצבים של מטבעות הסדרה מצוינים לצד תצלומי המטבעות בהמשך.

המהדורות: הסדרה הונפקה בשני ערכי כסף, האחד בגימור קשוט והשני בגימור רגיל, ובשונה מהמתכונת הרגילה - בשני ערכי זהב, שניהם בגימור קשוט.

נתוני ההטבעה: נתוני ההטבעה לא השתנו לאורך כל הסדרה. (ראו טבלת נתוני ההטבעה בסעיף ב לעיל).

מטבעות הסדרה "חי וצומח בתנ"ך"*

השלישייה הראשונה

היונה והארז
התשנ"ב 1991

הצבי ושושנת העמקים
התשנ"ג 1992

העופר והתפורח
התשנ"ד 1993

העיצוב: צדי הנושא - ראובן נוטלס; צדי הערך - אסף ברג
* בתצלומים מוצג רק אחד מארבעת צדי הערך של כל מטבע.

השלישייה השנייה

הנמר ועץ התמר
התשנ"ה 1994

השועל והגפן
התשנ"ו 1995

הזמיר והתאנה
התשנ"ז 1996

העיצוב: צדי הנושא והערך - יעקב אנידי

שלושת המטבעות האחרונים

האריה והרימון
התשנ"ח 1997

העיצוב: צד הנושא - אשר קלדרון; צדי הערך - יעקב אנידי

החסידה והברוש
התשנ"ט 1998

העיצוב: צד הנושא וצדי הערך - יעקב אנידי

היעל והשיטה
התשס"א 2000

העיצוב: צד הנושא וצדי הערך - יגאל גבאי

(ד) מטבע בסדרה "אמני ישראל", התשס"א 2001 - "מוסיקה"

בנק ישראל פותח סדרה חדשה לכבוד האמנות הישראלית. לעיצובה של סדרה זו מוזמנים - בהמלצתה של הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון - אמנים ישראלים מן השורה הראשונה, שזכו להערכה בארץ ובעולם. ההזמנה היא ישירה מהאמנים - ללא תחרות. האמנים המוזמנים מציעים נושאים שהם מעוניינים לעצב, ומתוכם נבחרים, בהתייעצות עם הוועדה, הנושאים שיעוצבו.

הסדרה תונפק בשתי מהדורות כסף ובמהדורת זהב אחת.

אחד האמנים המשתתפים בסדרה הוא דן ריזינגר. ריזינגר נולד ביוגוסלביה ועלה לארץ בשנת 1949. למד ב"בצלאל" בירושלים ובבית הספר המרכזי לאמנויות בלונדון. זכה בפרסים רבים - ביניהם פרס הרמן שטרוק (1954), פרס "בצלאל" (1982) ופרס ישראל בעיצוב גרפי (1998). מבין הנושאים שהציע לעיצוב המליצה הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון על הנושא מוסיקה.

המטבע בנושא מוסיקה, הפותח את הסדרה "אמני ישראל", הונפק בשנת 2001.

בצד הנושא של המטבע צורות מופשטות, השאולות מצורות של כלי נגינה - מעין תמצית של תזמורת - והכיתובים הבאים:

בעברית: מוסיקה

באנגלית: MUSIC

בצד הערך של המטבע הכיתובים הקבועים: הערך הנקוב בעברית ובאנגלית; סמל המדינה; שנת ההטבעה; המלה ישראל בעברית, באנגלית ובערבית וסימן הטביעה.

המטבע עוצב, בידי האמן דן ריזינגר בדרך של הזמנה ישירה, והונפק בחודש דצמבר 2001, בשתי מהדורות כסף ובמהדורת זהב אחת.

נתוני ההטבעה: אמני ישראל, התשס"א 2001 - "מוסיקה"

זהב קשוט	כסף קשוט	כסף רגיל	
10 ש"ח	2 ש"ח	1 ש"ח	הערך הנקוב
זהב 0.917	כסף 0.925	כסף 0.925	הנתך
כסף 0.040	נחושת 0.075	נחושת 0.075	
נחושת 0.043			
16.96 גרם	28.8 גרם	14.4 גרם	המשקל
30 מ"מ	38.7 מ"מ	30 מ"מ	הקוטר
מחורצים	מחורצים	חלקים	השוליים
	דן ריזינגר (צדי הנושא והערך)		המעצב
	תדהר דגן (צדי הנושא והערך)		דגמי הגבס
	המיטבעה המלכותית של הולנד		המבלטים
	המיטבעה המלכותית של הולנד		ההטבעה

2. מטבעות מיוחדים

(א) סט מטבעות חנוכה, התשס"ב

בשנת 2001 הונפק סט נוסף בסדרת מטבעות חנוכה. הסט מורכב משבעה מטבעות - שישה בעיצוב דומה לזה של המטבעות למחזור ואחד מצולע.

המטבע המצולע הוא מטבע מיוחד בעל שתיים עשרה צלעות, עשוי מאלומיניום וברונזה, בערך נקוב 1/2 ש"ח. לצד הנושא שלו נבחרה השנה **חנוכייה מתימן**. עיצוב צד הערך של המטבע הוא כשל מטבע רגיל למחזור, בתוספת חנוכייה זעירה והמלה חנוכה בעברית ובאנגלית. המטבעות האחרים הם בערך נקוב של 5 ו-10 אג, ו-1, 1/2, 5 ו-10 ש"ח, במהדורה מיוחדת שבה הוסף לעיצוב הרגיל סימן טביעה - מגן דוד זעיר - בצדי הנושא, וחנוכייה זעירה והמלה חנוכה בעברית ובאנגלית הוספו בצדי הערך.

כל מטבעות הסט נושאים את אותה שנת ההטבעה - התשס"ב - וכולם הוטבעו במיטבעה המלכותית של הולנד.

הסט הונפק באוקטובר 2001.

ד. הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון

1. הרכב הוועדה

ועדה זו ממונה בידי הנגיד ומייעצת לו בכל הקשור לבחירת הנושאים, המוטיבים והעיצוב של שטרי הכסף, המעות ומטבעות הזיכרון. עם חבריה נמנים מומחים בתחומי המשפט, הארכיאולוגיה, הנומיסמטיקה, האמנות, החינוך, המקרא ועוד, וכן עיתונאים, אדריכלים ומעצבים.

מנכ"ל החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות בע"מ משתתף בישיבות הוועדה כמשקיף.

חברי הוועדה שכיהנו בשנת 2001 הם:

השופט גבריאל בך (יו"ר)

פרופ' אברהם בירן

מר דב גניחובסקי

מר מחמוד מוסא דיאב

גבי חנה זמר

מר גדעון לרמן

פרופ' יעקב משורר

מר גבי נוימן

מר יעקב צים

מר גבריאל צפרוני

מר דוד קרויאנקר

מר דוד רזניק

פרופ' דוד רוזנטל

2. פעילות הוועדה בשנת 2001

בישיבתה הראשונה בשנת 2001 עסקה הוועדה במטבעות שהנפקתם מתוכננת לסוף שנת 2001 ולשנת 2002:

א. הוועדה עיינה שנית בהצעת העיצוב למטבע "מוסיקה", לאחר שהאמן דן ריזינגר הכניס בה שינויים קלים על פי המלצותיה מדיון קודם. הצעת העיצוב אושרה, והמטבע הונפק ב-2001.

ב. הוצג בפני הוועדה רעיון ההתנדבות בנושא למטבע יום העצמאות התשס"ב-2002. הודגש ערכה החשוב של ההתנדבות בכל חברה, וצוינה תרומתה החשובה לרווחתם של אזרחי המדינה. הוועדה דנה בנושא, ועל פי המלצתה הוא הועבר לביצוע.

ג. נדונו נושאים שונים לסדרה "תמונות מן התנ"ך", ושישה מהם נבחרו לביצוע לשנים הקרובות. כן צוינו הצטרפותה של חברה חדשה - גב' רות רהט - לוועדה ומינויו של מר אלי שחר למנכ"ל החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות בע"מ, המשתתף בישיבות הוועדה כמשקיף.

בישיבתה הבאה שימשה הוועדה כוועדת שיפוט: היא בחנה הצעות עיצוב שהגישו מעצבים במסגרת תחרויות על עיצוב שלושה נושאים לסדרה "תמונות מן התנ"ך" מתוך השישה שאושרו, כאמור, בישיבה הקודמת - "משה בתבה", "יעקב ורחל" ו"מגדל בבל". כן בחנה הוועדה הצעות עיצוב למטבע יום העצמאות בנושא "ההתנדבות".

הוועדה בחרה בהצעות המתאימות ביותר בעיניה, והעירה את הערותיה בדבר תיקונים בהצעות אלה. בתחרות בנושא "משה בתבה" לא מצאה הוועדה הצעה ראויה להיבחר לביצוע.

לצד הוועדה פועלת ועדת משנה, המלווה את המעצבים בביצוע ההערות של ועדת המליאה. ועדת המשנה ליוותה את יישום ההערות של ועדת המליאה לגבי שלושת המטבעות האמורים, עד שאלה בוצעו לשביעות רצונה. הצעות העיצוב הועברו לביצוע, לאחר שוועדת המשנה העניקה להן את אישורה הסופי.

בישיבתה האחרונה של הוועדה בשנת 2001 הוצגה בפניה הצעת העיצוב למטבע השני בסדרה "אמני ישראל" - "אדריכלות ועיצוב" - והוועדה אישרה אותה. גם הצעה זו יושמה בדרך של הזמנה ישירה מאמן בעל שם, שעבודתו זכתה להערכה בארץ ובעולם - ירום ורדימון.

לכבוד חג החנוכה התשס"ג (2002) המליצה הוועדה על הנפקתו של מטבע מיוחד נוסף בסדרת חנוכה, שעליו תוטבע חנוכייה מפולין.

כן המליצה הוועדה על הנפקה של סדרה מיוחדת של שטרות סדרה ב' של הש"ח, שמספריהם הסידוריים יהיו נמוכים.

המחלקה עדכנה את הוועדה לגבי ממצאי סקר דעת הקהל שערכה בנושא שטרות סדרה ב' של הש"ח. וכן לגבי סיום הכנתו של השטר בן 500 ש"ח - שטר רבין - וציינה שהנפקתו אינה עומדת לעת עתה על הפרק.

כן צוין שחבר הוועדה מר יעקב צים הודיע על פרישתו מן הוועדה בסוף שנת 2001, וכחברה בוועדת המשנה במקומו מונתה חברת הוועדה החדשה - גב' רות רהט.

המטבע "מוסיקה", שהונפק בסוף שנת 2001, מתואר בסקירה זו, ואילו והמטבעות שתוכננו לשנת 2002 יתוארו בסקירות הבאות.

ה. האוסף הנומיסמטי ותערוכת "כסף עובר לסוחר"

אוסף הבנק כולל מטבעות, שטרות ואמצעי תשלום אחרים, שהילכו במחזור בארץ ישראל מימי קדם ועד זמננו.

נושאי האיסוף העיקריים הם:

- א. מטבעות עתיקים (מרביתם מטבעות יהודיים שהמוטיבים שלהם מופיעים על מטבעות מדינת ישראל).
- ב. פריטים עתיקים שונים – משקולות, כפות מאזניים, תכשיטים עשויים ממטבעות וכדומה.
- ג. אמצעי תשלום מארץ ישראל מלפני קום המדינה, מן המאה התשע עשרה ומראשית המאה העשרים ובכלל זה מתקופת המנדט הבריטי.
- ד. פריטים הקשורים לתהליך הטבעת המטבעות והדפסת השטרות של מדינת ישראל.
- ה. השטרות והמטבעות של מדינת ישראל לסדרותיהם.
- ו. שטרות ומטבעות מארצות שונות ברחבי העולם.
- ז. פריטים ששימשו תחליפים לכסף בתקופות שונות ופריטים הקשורים בהדפסת שטרות בירושלים במהלך תקופת המנדט.

נושאי האיסוף מיוצגים בתערוכה "כסף עובר לסוחר", המוצגת בבניין הבנק בירושלים. בצדה מוצג סרטון, המתאר את הנושאים המעוצבים על השטרות והמטבעות מסביר אותם ומציג את אמצעי הביטחון המגינים על השטרות מזיופים.

במסגרת התערוכה ניתנת הדרכה לקבוצות – הסבר על בנק ישראל ותפקידיו, על תהליכי ההנפקה של מטבעות ושטרות, על אמצעי ביטחון נגד זיופים, על הוצאת מעות ושיטות מן המחזור ועל כלל הפריטים שבתצוגה.

התערוכה פתוחה לציבור הרחב בימים א', עד ה' בשעות 8:30–13:00

הדרכת קבוצות - בימים א', ג', ו-ה'.

ניתן להזמין הדרכה בטלפונים: 6552844, 6552828 – 02.

מבחר מטבעות קדומים שנוספו לאוסף בשנה האחרונה

המטבעות נטבעו במהלך המאה הראשונה לספירה בארץ ישראל והם מתווספים לסדרת מטבעות שושלת בית הורדוס, האדמיניסטרציה הרומית ומטבעות ערי ארץ ישראל שבאוסף.

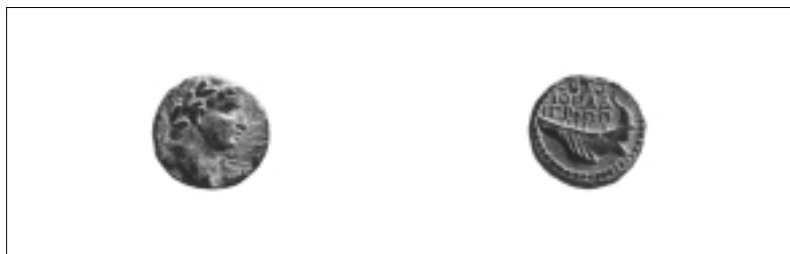

מטבע מסדרת שושלת בית הורדוס שנטבע בפניאס (בניאס) בידי הורדוס פיליפוס, בנו של הורדוס הגדול.

על פני המטבע נראה ראשו של הקיסר הרומי טיבריוס, ועל גבו האוגוסטאום - מקדש בעל גג גמלוני. בין עמודי המקדש מצוינת שנת ההנפקה L A Z (שנת 37 לעלייתו של פיליפוס לשלטון = 33/4 לסה"נ). הכתובת היוונית בצד הגב היא "בימי פיליפוס הטטרך".

מטבע אוטונומי מסדרת ערי ארץ ישראל שנטבע בשנת 64/5 לסה"נ בעיר דור. על פני המטבע ראשו של האל המקומי דורוס ועל גבו אלת העיר - טיכה. מימין הכתובת ביוונית: "של אנשי דור", בצד שמאל התאריך P K H (שנת 128 למניין העיר = 64/5 לסה"נ).

מטבע מסדרת שושלת בית הורדוס, שנטבע בידי אגריפס ב' בשנת 78/79 לסה"נ.
 על פני המטבע נראה ראשו של הקיסר דומיטיאנוס, עטור זר עלי דפנה, ועל גבו אניית
 משוטים. הכתובת היוונית שעל האניה היא "שנת 19 למלך אגריפס" (על פי מניין המתחיל
 בשנת 61 לסה"נ).

מטבע מימי הקיסר דומיטיאנוס, שנטבע בקיסריה בידי האדמיניסטרציה הרומית לאחר
 מלחמת היהודים ברומאים וחורבן הבית השני.
 על פני המטבע נראה ראשו של הקיסר דומיטיאנוס עטור זר עלי דפנה, וסביבו הכתובת
 הרומית "אימפרטור דומיטיאנוס קיסר אוגוסטוס גרמניקוס".
 בצד הגב נראית אלת המלחמה מינרווה, מחזיקה בשמאלה מגן עגול וכידון, וימינה מונחת על
 כן שלל, סמל לניצחון הרומאים על יהודה.

ה. לוחות סטטיסטיים

- לוח נ-1: אמצעי התשלום ומחזור המטבע
- לוח נ-2: M1 והמזומנים בידי הציבור
- לוח נ-3: השטרות במחזור המטבע, לפי עריכים
- לוח נ-4: התפלגות המחזור, לפי עריכים
- לוח נ-5: הערך הריאלי של העריכים במחזור המטבע
- לוח נ-6: הבלאי וצריכת השטרות במחזור, לפי עריכים
- לוח נ-7: המעות במחזור, לפי עריכים
- לוח נ-8: צריכת המעות, לפי עריכים
- לוח נ-9: הפקדות שטרי הכסף בבנק ישראל
- לוח נ-10: הפקדות שטרי הכסף בבנק ישראל כאחוז מהמחזור

נתונים סטטיסטיים לשנים קודמות, של סדרות האגורות והלירות וסדרת האגורות החדשות והשקל, מופיעים ב:

סקירה שנתית, 1985 - לשנים 1960 עד 1985

סקירה שנתית, 1995 - לשנים 1970 עד 1995

בין סיכומי השטרות והמעות שבלוחות הנספח השונים יש לעתים הבדלים, וכן בינם לבין לוחות הטקסט. ההבדלים נובעים מאי הכללתם של שטרות ומעות מסוימים, שהשימוש בהם נפסק למעשה, בחלק מן הסיכומים.

לוח נ-1: אמצעי התשלום ומחזור המטבע, 1985 עד 2001

השנה	היתרות בסוף התקופה (מיליוני ש"ח)			השינויים במשך התקופה (אחוזים)		
	מזומנים במחזור'	סך כל השטרות	M1	מדד המחירים לצרכן	מחזור המטבע'	
					ריאלי	נומינלי
1985	647	618	990	185.2	40.3	300.0
1986	1,198	1,147	2,177	19.6	54.8	85.2
1987	1,680	1,605	3,287	16.1	20.8	40.3
1998	2,024	1,930	3,655	16.4	3.5	20.5
1989	2,653	2,547	5,304	20.7	8.6	31.1
1990	3,280	3,115	6,951	17.6	5.1	23.6
1991	3,784	3,597	7,908	18.0	-2.3	15.4
1992	4,793	4,575	10,390	9.4	15.8	26.7
1993	5,651	5,402	13,571	11.2	6.0	17.9
1994	6,453	6,167	14,608	14.5	-0.2	14.2
1995	7,915	7,489	17,034	8.1	13.5	22.7
1996	9,220	8,722	20,294	10.6	5.3	16.5
1997	10,370	9,809	22,540	7.0	5.1	12.5
1998	11,935	11,301	25,404	8.6	6.0	15.1
1999	15,605	14,906	30,379	1.3	29.0	30.7
2000	14,659	13,912	31,085	0	-6.1	-6.1
2001	16,858	16,045	38,018	1.4	13.4	15.0

(1) בשנת 1999 הושפע מחזור המטבע מהחששות לבאג 2000.

המקור: מחלקת המטבע, למעט M1 - הפיקוח על הבנקים, ומדד המחירים לצרכן - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לוח נ-2: M1 והמוזמנים בידי הציבור, 1985 עד 2001
(ממוצע תקופתי לחודש דצמבר, מיליוני ש"ח)

השנה	M1	המוזמנים בידי הציבור	חלקו של מחזור המוזמנים ב-M1 (אחוזים)
1985	984	460	46.8
1986	2,046	945	46.2
1987	3,062	1,343	43.9
1988	3,487	1,663	47.7
1989	4,784	2,212	46.2
1990	6,212	2,754	44.3
1991	7,145	3,235	45.3
1992	9,703	4,029	41.5
1993	12,405	4,803	38.7
1994	12,305	5,401	43.9
1995	14,367	6,630	46.1
1996	16,194	7,752	47.9
1997	18,431	8,675	47.1
1998	20,591	10,074	48.9
1999	23,536	11,116	47.2
2000	25,298	12,096	47.8
2001	29,198	14,355	49.2

המקור: מחלקת המחקר ועיבודי מחלקת המטבע.

לוח נ-3: השטרות במחזור המטבע, לפי עריכים, 1985 עד 2001
(סופי שנים)

השנה	ט"ח הכול	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	1,000 ש"ח
מספר השטרות								
(מיליוני שטרות)								
1985	52.7			5.5		29.9	5.7	11.6
1986	57.3	2.2		13.3		21.3	5.4	15.1
1987	57.4	4.8		16.9		23.1	6.3	6.2
1988	54.9	6.4		19.4	7.9	11.7	7.1	2.4
1989	65.5	9.4		24.9	10.2	10.8	8.3	1.9
1990	69.1	12.2		31.0	10.9	11.2	2.0	1.8
1991	75.4	15.2		34.9	10.3	11.9	1.3	1.8
1992	85.4	3.7	15.2	38.7	11.7	13.1	1.2	1.8
1993	92.8	5.8	16.2	44.1	13.0	13.7	-	-
1994	104.3	7.7	17.2	48.9	14.7	15.8	-	-
1995	111.3	10.8	21.1	56.4	16.8	6.2	-	-
1996	115.5	13.1	32.4	49.6	17.0	3.4	-	-
1997	120.9	14.7	42.9	44.2	16.3	2.8	-	-
1998	134.9	16.9	53.4	44.0	18.0	2.6	-	-
1999	174.3	21.2	76.0	51.6	23.0	2.5	-	-
2000	160.1	18.9	76.0	41.6	21.2	2.4	-	-
2001	176.6	24.1	86.2	42.7	21.2	2.4	-	-
ערך השטרות								
(מיליוני ש"ח)								
1985	614			275		299	29	12
1986	1,140	220		665		213	27	15
1987	1,599	484		846		231	32	6
1988	1,924	641		971	157	117	36	2
1989	2,541	942		1,244	203	108	42	2
1990	3,112	1,220		1,550	218	112	10	2
1991	3,599	1,520		1,745	206	119	7	2
1992	4,575	749	1,519	1,935	233	131	6	2
1993	5,382	1,160	1,620	2,205	260	137	-	-
1994	6,157	1,540	1,720	2,445	294	158	-	-
1995	7,488	2,160	2,110	2,820	336	62	-	-
1996	8,714	2,620	3,240	2,480	340	34	-	-
1997	9,801	2,948	4,291	2,209	325	28	-	-
1998	11,296	3,380	5,340	2,200	360	26	-	-
1999	14,898	4,231	7,601	2,581	460	25	-	-
2000	13,904	3,778	7,599	2,079	424	24	-	-
2001	16,024	4,820	8,621	2,135	424	24	-	-

המקור: ללוח זה וללוחות שבהמשך - מחלקת המטבע.

לוח נ-4: התפלגות המחזור, לפי עריכים, 1985 עד 2001
(סופי שנים, אחוזים)

השנה	200	100	50	20	10,000	5,000	1,000	סך כל המענות
	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	
התפלגות מספר השטרות								
1985			10.4		56.7	10.8	22.0	
1986		3.8	23.2		37.2	9.4	26.4	
1987		8.4	29.5		40.3	11.0	10.8	
1988		11.7	35.3	14.3	21.3	13.0	4.4	
1989		14.3	38.0	15.6	16.5	12.7	2.9	
1990		17.6	44.9	15.8	16.2	2.9	2.6	
1991		20.2	46.3	13.7	15.7	1.7	2.4	
1992	4.3	17.8	45.3	13.7	15.4	1.4	2.4	
1993	6.3	17.5	47.5	14.0	14.8	-	-	
1994	7.4	16.5	46.9	14.1	15.1	-	-	
1995	9.7	19.0	50.7	15.0	5.6	-	-	
1996	11.7	28.9	44.2	15.2	-	-	-	
1997	12.5	36.3	37.4	13.8	-	-	-	
1998	12.8	40.3	33.3	13.6	-	-	-	
1999	12.4	44.2	30.0	13.4	-	-	-	
2000	12.0	48.2	26.4	13.4	-	-	-	
2001	13.8	49.5	24.5	12.1	-	-	-	
התפלגות ערך המחזור								
1985			42.8		46.5	4.4	1.8	4.5
1986		18.5	55.9		17.9	2.3	1.3	4.2
1987		28.9	50.7		13.8	1.9	0.4	4.3
1988		31.8	48.2	7.8	5.8	1.8	0.1	4.5
1989		35.5	46.9	7.7	4.1	1.6	0.1	4.0
1990		37.1	47.3	6.6	3.5	0.3	0.1	5.0
1991		40.1	45.9	5.5	3.2	0.2	0.1	5.1
1992	15.6	31.6	40.3	4.9	2.8	0.1	0.1	4.6
1993	20.6	28.7	39.0	4.6	2.5	0.1	0.1	4.4
1994	23.9	26.5	37.8	4.6	2.5	0.1	0.1	4.5
1995	27.1	26.6	35.6	4.2	0.8	0.1	0.0	5.4
1996	28.4	35.1	26.9	3.7	0.4	0.1	-	5.4
1997	28.4	41.3	21.3	3.1	0.3	0.1	-	5.4
1998	28.3	44.7	18.5	3.0	0.2	-	-	5.3
1999	27.1	48.7	16.5	3.0	0.2	-	-	4.5
2000	25.8	51.9	14.2	2.9	0.1	-	-	5.1
2001	28.6	51.2	12.7	2.5	0.1	-	-	4.8

לוח נ-5: הערך הריאלי של העריכים במחזור המטבע, 1985 עד 2001
(סופי שנים; הבסיס: מדד המחירים לצרכן, דצמבר 2001)

השנה	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	1,000 ש"ח
1985			269.4		53.9	26.9	5.4
1986		450.4	225.2		45.0	22.5	4.5
1987		387.9	193.9		38.8	19.4	3.9
1988		333.2	166.6	66.6	33.3	16.7	3.3
1989		276.0	138.0	55.2	27.6	13.8	2.8
1990		234.7	117.3	46.9	23.5	11.7	2.3
1991		198.8	99.4	39.8	19.9	9.9	2.0
1992	363.6	181.8	90.9	36.4	18.2	9.1	1.8
1993	326.8	163.4	81.7	32.7	16.3	8.2	1.6
1994	285.6	142.8	71.4	28.6	14.3	7.1	1.4
1995	264.2	132.1	66.0	26.4	13.2	6.6	1.3
1996	238.9	119.4	59.7	23.9	11.9	6.0	1.2
1997	223.3	111.6	55.8	22.3	11.2	5.6	1.1
1998	205.5	102.8	51.4	20.6	10.3	5.1	1.0
1999	202.8	101.4	50.7	20.3	10.1	5.1	1.0
2000	202.8	101.4	50.7	20.3	10.1	5.1	1.0
2001	200.0	100.0	50.0	20.0	10.0	5.0	1.0

לוח נ-6: הבלאי וצריכת השטרות במחזור, לפי עריכים, 1985 עד 2001

(מיליוני שטרות)

השנה	סך הכול	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	1,000 ש"ח
הצריכה								
1985	72.1			5.5		57.7	2.1	6.8
1986	41.6		2.2	8.9		9.1	6.4	15.0
1987	43.8		3.0	6.4		24.8	7.4	2.2
1988	48.8		3.2	10.1	8.1	13.8	11.4	2.2
1989	53.9		5.6	16.0	7.7	15.3	9.2	0.1
1990	40.0		5.4	13.4	10.1	10.2	0.8	0.1
1991	36.3		5.9	12.0	8.5	9.8	0.1	-
1992	48.8	3.7	3.1	15.3	12.2	12.2	2.2	-
1993	42.8	2.2	3.8	18.5	11.3	7.0	-	-
1994	49.2	2.4	5.0	24.4	12.9	8.3 ¹	-	-
1995	53.7	3.9	8.1	25.2	16.5	-	-	-
1996	45.6	3.7	16.1	9.9	15.9	-	-	-
1997	36.8	3.0	16.3	6.5	11.0	-	-	-
1998	53.7	3.9	20.4	12.5	16.9	-	-	-
1999	61.5	6.3	24.8	23.9	6.5	-	-	-
2000	13.7	-1.9	7.4	-3.8	12.0	-	-	-
2001	59.2	5.9	23.9	16.7	12.7	-	-	-
הבלאי								
1985	16.5			0.0		1.2	4.4	10.9
1986	19.9		0.0	1.0		12.4	4.7	1.8
1987	41.2		0.5	2.7		22.6	6.2	9.2
1988	51.2		1.7	7.6	0.2	25.2	10.6	5.9
1989	43.3		2.6	10.5	5.4	16.2	8.0	0.6
1990	36.3		2.6	7.3	9.4	9.7	7.1	0.2
1991	30.1		2.9	8.2	9.0	9.2	0.8	-
1992	38.9	0.0	3.1	11.5	10.9	11.1	2.3	-
1993	32.4	0.1	2.8	13.1	10.0	6.4	-	-
1994	42.1	0.5	4.0	19.5	11.2	6.9 ¹	-	-
1995	37.2	0.9	4.2	17.7	14.4	-	-	-
1996	38.6	1.4	4.8	16.7	15.7	-	-	-
1997	30.9	1.4	5.8	11.9	11.8	-	-	-
1998	39.6	1.7	10.0	12.7	15.2	-	-	-
1999	22.0	2.0	2.2	16.3	1.5	-	-	-
2000	27.8	0.3	7.4	6.3	13.8	-	-	-
2001	42.7	0.7	13.7	15.6	12.7	-	-	-

(1) אומדן.

לוח נ-7: המעות במחזור, לפי עריכים, 1985 עד 2001 (סופי שנים, מיליוני מעות)

השנה	סך הכול	10 ש"ח	5 ש"ח	1 ש"ח	1/2 ש"ח	100 ש' אג' 10	50 ש' אג' 5	10 ש' אג' 1
1985	97.5			15.0	7.8	31.6	11.7	31.3
1986	262.6			26.4	17.8	85.3	34.3	98.8
1987	364.8			45.9	20.7	118.5	46.9	132.8
1988	432.5			60.3	23.4	136.6	57.7	154.5
1989	479.4			70.2	27.5	145.6	67.5	168.6
1990	533.3		9.6	76.0	29.6	164.3	77.2	176.6
1991	573.5		12.0	87.0	31.9	185.8	85.0	171.8
1992	630.3		14.0	100.1	38.7	211.0	95.8	170.7
1993	706.7		15.9	116.2	39.1	260.8	104.4	170.3
1994	591.4		18.6	135.6	45.6	278.2	113.4	-
1995	671.6	10.9	20.5	149.2	53.5	316.8	120.7	-
1996	748.6	14.9	22.7	164.6	55.6	361.4	129.4	-
1997	820.8	17.4	25.6	179.7	63.6	396.4	138.1	-
1998	898.4	20.2	29.0	196.2	67.9	437.6	147.5	-
1999	983.6	22.6	32.0	215.5	70.6	486.3	156.6	-
2000	1,070.4	24.2	33.9	230.6	73.7	544.4	163.6	-
2001	1,148.4	26.7	37.1	247.0	79.9	587.4	170.3	-

לוח נ-8: צריכת המעות, לפי עריכים, 1985 עד 2001 (מיליוני מעות)

השנה	סך הכול	10 ש"ח	5 ש"ח	1 ש"ח	1/2 ש"ח	100 ש' אג' 10	50 ש' אג' 5	10 ש' אג' 1
1985	163.6			15.0	7.8	66.5	18.1	56.2
1986	162.4			10.4	8.2	53.7	22.6	67.5
1987	102.4			19.5	3.0	33.2	12.7	34.0
1988	67.7			14.4	2.7	18.1	10.8	21.7
1989	46.9			9.9	4.1	9.0	9.8	14.1
1990	54.2		9.7	5.9	2.1	18.8	9.7	8.0
1991	44.9		2.4	11.0	2.3	21.4	7.8	-
1992	57.8		2.0	13.0	6.8	25.3	10.7	-
1993	77.1		1.9	16.1	0.4	49.8	8.9	-
1994	55.1		2.7	19.4	6.5	17.4	9.1	-
1995	80.3	10.9	1.9	13.7	7.9	38.6	7.3	-
1996	77.0	4.0	2.2	15.4	2.1	44.6	8.7	-
1997	72.4	2.6	3.0	15.1	8.0	35.0	8.7	-
1998	78.1	2.9	3.5	16.5	4.3	41.5	9.4	-
1999	85.7	2.4	3.1	19.5	2.8	48.8	9.1	-
2000	87.1	1.7	1.9	15.2	3.1	58.1	7.1	-
2001	76.3	2.7	3.3	16.9	6.2	40.5	6.7	-

לוח נ-9: הפקדות שטרי הכסף בבנק ישראל, 1985 עד 2001

השנה	סך כל ערך הפקדות (מיליוני ש"ח)	סך הכול	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח
(חבילות')						
1985	79	1,581			1,581	
1986	1,041	20,442		378	20,064	
1987	1,717	30,289		4,042	26,247	
1988	2,176	41,506		5,708	29,645	6,153
1989	2,856	66,895		6,870	32,291	27,734
1990	3,747	83,352		9,871	43,021	30,460
1991	4,444	91,232		12,245	54,667	24,320
1992	5,110	98,914	1,435	12,973	61,171	23,335
1993	5,911	110,719	3,382	12,657	69,164	25,516
1994	6,936	124,743	4,874	14,507	80,123	25,239
1995	8,109	145,180	6,356	16,473	91,434	30,917
1996	10,277	178,055	8,344	30,436	92,628	46,647
1997	11,489	170,280	10,670	47,579	78,555	33,476
1998	11,898	163,969	10,977	58,458	65,536	28,998
1999	17,161	215,715	15,869	94,910	79,918	25,018
2000	18,637	225,548	22,239	96,407	80,346	26,556
2001	15,370	193,875	12,403	90,719	66,744	24,009

(1 1,000 שטרות בחבילה).

לוח נ-10: הפקדות שטרי הכסף בבנק ישראל כאחוז מהמחזור, ¹ 1985 עד 2001

השנה	200 ש"ח	100 ש"ח	50 ש"ח	20 ש"ח	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	1,000 ש"ח
1985			0.0		0.0	0.0	6.9
1986		5.5	15.2		22.0	11.3	10.4
1987		8.9	14.5		20.5	11.9	8.7
1988		7.9	12.8	15.0	20.0	10.9	2.9
1989		7.0	12.0	24.5	13.9	10.7	0.4
1990		7.9	13.1	24.0	12.6	13.4	0.3
1991		7.1	13.3	18.8	11.1	4.1	0.1
1992	6.0	7.2	13.8	17.5	11.1	0.6	0.1
1993	5.9	6.9	14.1	17.2	9.7	0.4	0.0
1994	5.9	7.2	14.2	14.7	7.9	0.2	0.1
1995	5.8	7.2	14.2	16.2	9.2	0.1	0.0
1996	5.9	9.3	14.5	20.6	5.5	0.1	0.0
1997	6.4	10.4	14.0	16.9	1.7	0.1	
1998	5.8	10.0	12.4	14.2	0.5		
1999	8.1	13.1	15.9	10.5	0.4		
2000	11.1	11.7	16.3	10.7	0.2		
2001	4.8	9.4	13.3	9.8	0.1		

(1) חושב כממוצע שנתי של אחוזי ההפקדות מתוך המחזור בסוף כל חודש.